

Bevara hela Kumla Herrgård

1920-talet med båda flygelbyggnaderna kvar

I beskrivningen till planförslaget avseende Kumla Herrgård står det under rubriken Bakgrund: "Kommunen som långsiktig ägare är dock ingen självklarhet." Motiv för detta är inte redovisat. Samrådstiden har varit mycket kort. Planförslagets markanvändning och herrgårdens utnyttjande reducerar kulturvärdet och tillgängligheten. Kumla Herrgårds historia är lång, intressant och inte särskilt välkänd, därför denna artikel.

Vi som renoverade herrgården på 1980-talet, renoverade den ideellt för att vi i vår kommun skulle kunna bevara vårt enda kulturarv från Carl XI:s tid och reduktionen. Vi har i Tyresö endast slottet från 1630-talet och Kumla herrgård från 1680-talet som ursprungliga kulturarv och som ännu fungerande byggnader att bevara.

Det vi vet om Kumla – dagens Trollbäcken – är att det här vid Drefvikens stränder på 550-talets Vendeltid levte människor som livnärde sig på jakt i Södertörns skogar, fiske i Tyresåns sjösystem med Drefviken och med mindre jordbruk. Gravfältet på Fornuddan, på ena sidan av den vackra Fornuddsviken har vi lyckligtvis kvar medan Vendeltidens enklare träbyggnader uppe på sandåsen där Kumla Herrgård idag ligger sedan ca 1680 är borta. Nu riskerar även den ca 330-åriga herrgården att privatiseras och därmed försvinna som vårt gemensamma kulturarv på Södertörn.

Sverige – jämfört med Europas länder som t.ex. Italien, Frankrike, Tyskland m.fl. ligger långt efter när det gäller bevarande och kännedom om sin bakgrund och kultur. Där, söder om oss, värdas kulturarven med stolthet gemensamt av samhället och som en kunskapsbas för dagens och morgondagens utveckling. I Sverige förringas denna bakgrundskunskap fortfarande.

Tyresö och Kumla – två gods från samma århundrade.

Under 30-åriga kriget, sköttes Sveriges affärer av Rikskansler Axel Oxenstierna – medan konung Gustav II Adolf var ute i det religiösa kriget mellan Protestanter och Katoliker, i första hand i Tyskland. Vår konung blev 1632 skjuten sittande på sin häst i Lützen i sydöstra Tyskland.

Då – 1632 – avstyckar Rikskansler Axel Oxenstierna delar av Öster Haninge socken och Brännkyrka Socken och bildar "Tyresö socken" som en förläning till sin broder Gabriel Oxenstierna – som därmed får Tyresö inkl. ett hundratal torp och några gårdar till sin försörjning. Det var dåtidens sätt, i stället för kommunalskatt. Gabriel bygger sitt Tyresö Slott och Tyresö kyrka och avlider 1640 och begravs i Tyresö kyrka.

Samma år 1640 föds Olof Törne som efter sin uppväxt blir en av Sveriges rikaste handelsmän och som runt 1680, vid sin son Olofs födelse och med hjälp av Carl XI:s reduktion av mark från adeln, via

reduktionskammaren köper loss Kumla från Tyresögodset och bygger ursprunget till dagens Kumla herrgård.

Både fadern som sonen Olof adlas en bit in på 1700-talet till namnet Törnflycht. Sonen Olof sedermera greve och riksråd, gifter sig med Hedvig Ulrika Posse. Familjen Törnflycht blir ägare av gods som Arbottna, Berga, Näringsberg, Djursnäs, Nynäs, Rånö, Vallsjö, Kumla och Erstavik och familjen/släkten Törnflycht ligger idag begravnen i kryptan under altaret i Ösmo kyrka.

Vidare ägare till Kumla är med återkopplingar till Tyresögodset m.m. t.ex. Carl Piper, Johan Christoffer von Düring med Catharina Margareta Bonde af Björnö, Carl Fredrik Scheffer o.s.v. till på 1800-talet Johan Anders Rosenblad och dess familj o.s.v. till 1910 års försäljning till Mellersta Sveriges Egnahemsaktiebolag som påbörjar avstyckandet av Kumla herrgårds ägor till egnahemsbyggande arbetare som vill komma ut från Stockholms osunda innerstad till det rena och fina Södertörn. I samband med detta startar de nybyggande Kumlaborna Kumla Egnahemsförening 1911-11-21 (idag Trollbäckens Egnahemsförening) för att bevaka och utveckla sitt samhälle i samråd med de stora markspekulanterna och Länsstyrelsens länsarkitekter.

Kumla Herrgårds ägor från Drefviken till Wettinge gårdsväg och Bållmora Gård avstyckas och herrgården byter ägare många gånger under 1900-talet. Under andra världskriget används herrgården som förläggning av militären som även har sjöflygplan liggande nere i viken. Efter kriget används herrgården som hem åt Baltiska flyktingar och i och med detta och pga. undermåligt underhåll och förvaltning förfaller herrgården som 1969 köps av Tyresö kommun som stänger igen herrgården utan underhåll varmed förfallet fortskrider tills grannarna reagerar och startar **Kumla Herrgård Bygdegårdsförening** – med målet att rädda herrgården tillbaka till Trollbäcken- och Tyresöborna och återuppväcka medvetenheten om dess kulturhistoriska mångåriga värde på Södertörn.

Renoveringen av Kumla Herrgård:

Södra grannen på Herrgårdsvägen, Georg Rahmqvist tog initiativet till att starta Bygdegårdsföreningen med mål att övertyga Tyresö kommun om vikten att bevara Kumla Herrgård till eftervärlden och få tillstånd att på ideell grund genomdriva erforderliga kulturhistoriska efterforskningar och nödvändiga renoveringar. Samtliga politiska partier, utom det ledande partiet Socialdemokraterna, stöttade Georgs initiativ och engagemang. Efter mycket om och men tillät Tyresö kommun – inte att rädda huset uppifrån med yttertaket som första steg, så som det normalt skall göras – utan via källaren. Kumla Herrgård Bygdegårdsförening tillsammans med Lions Club Trollbäcken tilläts renovera källaren åren 1982 till 1984 så att den kunde användas som föreningslokal medan ytterligare antikvarisk undersökning och viss förprojektering kunde pågå i den ovan liggande byggnaden.

Som grund användes Elisabet Tegnars lilla skrift som Tyresö kulturnämnd givit i uppdrag att ta fram i samband med kommunens köp av herrgårdsfastigheten 1969-1970.

Under åren 1984 till 1986 projekterades renoveringsarbetet av arkitekt Heiner Mögelin under ledning av bygdegårdsföreningen och konsthistoriken Lars Sjöberg från Nationalmuseum.

När det stora renoveringsarbetet skulle påbörjas 1986 har föreningen även fått statsbidrag för renovering av kulturbyggnad med 1,6 mkr. Föreningen ansöker då även om visst kommunalt stöd och tillstånd att påbörja renoveringen. Föreningens ordförande Georg Rahmqvist, kassör Tage Nyrén och tilltänkt byggleddare Kjell Fridlund hade då ett möte med kommunalrådet Birgitta Nådell (s) som omedelbart säger NEJ – med motivet att Socialdemokraterna inte kan stödja bevarandet av en herremansbyggnad – det är helt emot Socialdemokraternas principer. Mötet ajourneras – vi går hem med svansen mellan benen – och Georg åker efter några veckor på en affärsresa till Karlskrona via Ronneby. På vägen hem därifrån träffar Georg bostadsminister Ulf Lönnkvist (s och Tyresöbo) på flygplanet mellan Ronneby och Bromma. Georg beklagade sig för Socialdemokraternas inställning för Ulf och om att Lasse Werner (v) var den första att acceptera och stötta renoveringen av herrgården. Lasse var ju i grunden murare, så Georg hade försökt få Lasse att mura upp de raserade kakelugnarna som låg utlagda på golvet i herrgården. Det slutade med att Ulf lovade Georg att han skulle tala med Nådell – och så blev det.

Birgitta Nådell gav med sig och till och med bidrog med samma summa som staten 1,6 mkr – resten upp till 9,5 mkr fick föreningen skrapa ihop själva – via banklån och mycket ideellt arbete. Men som krav från Birgitta Nådell fick vi inte göra en lönsam upphandling utan vi tvingades till viss fördyrande omprojektering som fördröjde byggstarten med ett år och kostade herrgården en hel miljon i onödiga mellanhandskostnader.

Hur som helst stod herrgården klar i ungefär nuvarande skick hösten 1988, varefter föreningen skötte och förvaltade herrgården gratis åt Tyresö kommun i 18 år, fram till 2006. Då var lånen betalda så när som på ca 1 mkr och herrgården i utmärkt skick.

Bygdegårdsföreningen hade gjort sitt och herrgården återlämnades till kommunen för kommunal förvaltning, med löftet om att herrgården nu skulle bevaras och förvaltas i kommunal regi som ett kulturarv för framtidens människor i Tyresö och på Södertörn där grundarna gjorde sina stora insatser för ca 330 år sedan – förutom de mer förhistoriska människorna som bebott området sedan bronsålder, järnålder, Vendel- och Vikingatid och nu med oss in i vår tid och en intressant framtid.

Kumla Herrgård är ett viktigt kulturarv som måste visas respekt och ges tid för att säkerställa dess framtid. Trollbäckens Egnahemsförening yrkar att kommunen förlänger samrådtiden för att kunna förankra ett ställningstagande till planförslaget hos medlemmarna.

Trollbäckens Egnahemsförening genom författaren till denna historik, **Kjell Fridlund**, Bygglédare för herrgårdens renovering 1986 – 1988.